

Врз основа на член 27 став (1) од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“ број 43/12, 145/12, 87/13, 164/13, 39/14 и 43/14), министерот за здравство донесе

У П А Т С Т В О

ЗА ПРАКТИКУВАЊЕ НА МЕДИЦИНА ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗИ ПРИ КЛИНИЧКИТЕ ИСПИТУВАЊА КАЈ ПАЦИЕНТИ СО ЗГЛОБНО ВОСПЛАЕНИЕ ВО ПРИМАРНАТА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Член 1

Со ова упатство за пропишува практикување на медицина заснована на докази при клиничките испитувања кај пациенти со зглобно восплаение во примарната здравствена заштита.

Член 2

Начинот на клиничките испитувања кај пациенти со зглобно восплаение во примарната здравствена заштита е даден во прилог, кој е составен дел на ова упатство.

Член 3

Здравствените работници и здравствените соработници ја вршат здравствената дејност на вршење на клинички испитувања кај пациенти со зглобно восплаение во примарната здравствена заштита, по правило согласно ова упатство.

По исклучок од став 1 на овој член, во поединечни случаи по оценка на докторот, може да се отстапи од одредбите на ова упатство, со соодветно писмено образложение за причините и потребата за отстапување и со проценка за натамошниот тек на клиничките испитувања, при што од страна на докторот тоа соодветно се документира во писмена форма во медицинското досие на пациентот.

Член 4

Ова упатство влегува во сила наредниот ден од денот на неговото донесување.

Бр. 07-2894/1
12 март 2014 година
Скопје

МИНИСТЕР
Никола Годоров

КЛИНИЧКИ ИСПИТУВАЊА КАЈ ПАЦИЕНТИ СО ЗГЛОБНО ВОСПАЛЕНИЕ ВО ПРИМАРНАТА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

МЗД Упатство
14.11.2011

- Основни податоци
- Општи податоци
- Епидемиологија
- Дијагностичка стратегија
- Испитувања што треба да се направат кај пациенти со воспаление на зглоб
- Воспаление
- Индикации за болничко лекување

- Види ги и поглавјата за болка во коленото и болни состојби на стапалото и на глуждот.

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ

- Септичниот артритис е ургентна медицинска состојба. Дијагностичките испитувања за другите облици на моноартритис треба да се извршат во текот на две недели.
- Гихт се дијагностицира и третира со одредени специфични постапки.
- Дегенеративната зглобна болест треба да се разграничи од воспалителна зглобна болест.
- Причината за полиартритис се одредува чекор по чекор за време на следењето на пациентот. Другите лабораториски тестови, освен параметрите на воспалението и ревматоидниот фактор, треба да се практикуваат со рестрикција.

ОПШТИ ПРАВИЛА

- Има многубројни различни можни причини за полиартритис. Понекогаш за дефинитивно поставување на дијагноза е потребно следење во текот на неколку недели или месеци.
- Терапијата треба повеќе да се насочи кон патофизиолошкиот процес отколку кон специфичното заболување. Заради тоа, за започнување на терапијата не е неопходна дефинитивна дијагноза.
- Со цел да се постигнат добри ефекти од лекувањето на артритите кои имаат изгледи да станат хронични, потребно е да се почне со терапија што порано.

ЕПИДЕМИОЛОГИЈА

Види: Табела 1.

ДИЈАГНОСТИЧКА СТРАТЕГИЈА

Клинички испитувања

1. Првата постапка е да се утврди дали симптомите потекнуваат од зглобот или од околните ткива.
2. Кога симптомот е локализиран во зглобот, следната постапка е клиничко утврдување дали зглобот е воспален (инфламиран). Целта на анамнезата е да се направи разлика помеѓу болка во зглобот (артралгија) и воспаление на зглобот (артритис), кој се карактеризира со:
  - Болка при движење.
  - Виеење.
  - Оток.
  - Топлина.

- Вкочанетост.
- Кога се исполнети клиничките критериуми за воспаление на зглоб, се препорачуваат следниве испитувања:
  1. Кај акутен моноартрит се изведува артроцентеза (пункција на зглоб) и се анализира синовијалната течност. Меѓутоа, кај полиартритот, доколку се работи за пациент кој е фебрилен или има високи вредности на серумски CRP, леукоцитоза или висока СЕ, исто така, мора да се направат артроцентеза и култура од синовијалната течност.
    - Ризикот за пурулентен артритис е најголем кај пациенти со преегзистирачки зглобни оштетувања (osteoarthritis, ендопротеза) или кај дијабетичари. Најчест причинител е staphylococcus.
    - Ако синовијалната течност е пурулентна (леукоцитоза над $40.000 \times 10^6/L$), пациентот треба да биде хоспитализиран. Помал број на леукоцити во синовијалната течност од наведените не исклучува бактериски артритис и во тој случај одлуката за воведување на антибиотици (секогаш парентерално и во хоспитални услови) се базира на клиничката слика и на нивото на серумскиот CRP.
    - Анализа на синовијалната течност е потребна за да се докаже присуство на уратни кристали и да се потврди дијагнозата на гихт. Оваа постапка треба да се направи што побргу, бидејќи воспалителната течност во зглобот може да исчезне. Кај пациентите со типична слика на гихт, црвенило, оток и болка на првиот МТП зглоб кај маж, како прва помош може да се даде интраартикуларна инјекција со methyl prednisolone.
  2. Клиничката слика и анализа на синовијалната течност овозможуваат диференцијална дијагноза помеѓу дегенеративно и воспалително заболување на зглобот. Доколку бројот на леукоцити надминува $2\ 000 \times 10^6/L$, треба да се земе предвид инфламаторен артритис. Нормална СЕ сурегира дијагноза на дегенеративна зглобна болест.
  3. На Табела 2 се прикажани повеќе специфични испитувања кои се прават, базирано врз клиничката слика.

Табела 1. Епидемиологија на инфламаторни зглобни болести (студија на 10.000 пациенти од Северна Европа)

Етиологија	Пациенти	Коментар
Ревматоиден артритис	5	
Непозната етиологија	8	Најчесто транзитoren хидропс на колено
Артритис, асоциран со HLA-B27 антиген	3	Анкилозантен спондилитис, реактивен уроартритис, ентероартритис
Гихт	5	
Псоријатичен артритис	1	
Системска болест на сврзното ткиво	1	
Други	2	Септични и вирусни инфекции на зглобовите

ИСПИТУВАЊА ШТО ТРЕБА ДА СЕ НАПРАВАТ КАЈ ПАЦИЕНТИ СО ВОСПАЛЕНИЕ НА ЗГЛОБ

Види Табела 2.

Табела 2. Испитувања што треба да се направат кај пациенти со симптоми на зглобно воспаление.

Клиничка слика	Испитувања
А. Сите пациенти со зглобно воспаление	<ul style="list-style-type: none"> • Микроскопско иследување на синовијална течност (криста) • Acidum uricum во серум, СЕ
Лабораториски тестови	<ul style="list-style-type: none"> • СЕ, CRP, крвна слика, анализа на урина • Анализа на синовијална течност (клетки, кристали, бактериска култура и боење по Gram)
Историја на болеста	<ul style="list-style-type: none"> • Утринска вкочанетост и траење (повеќе од 1 час) • Болка при движење, виење • Болка во крстот во текот на мирување • Претходна повреда • Претходни зглобни симптоми • Позитивна фамилијарна анамнеза за воспалителни зглобни заболувања • Знаци за псоријаза (кожа, нокти) • Дијароичен синдром • Воспаление на очите • Дизурија, пурулентен исцедок од уретра • Сексуален контакт • Други симптоми на инфекција (фарингит) • Raupaud- феномен • Еритема при експозиција на сончеви зраци • Употреба на пиво или диуретици
Б. Моноартрит (гихт, псеудогихт, септичен артрит, реактивен артрит)	<ul style="list-style-type: none"> • Серумски acidum uricum (нормално ниво на серумските урати не исклучува акутна атака на гихт) • Анализа на синовијалната течност: кристали, клетки, бактериска култура и боење по Gram
В. Зглобно воспаление коешто трае повеќе од 2 недели (ревматоиден артритис ?)	<ul style="list-style-type: none"> • Ревматоиден фактор во серум
Г. Позитивна анамнеза за акутен артритис кај млади адулти (инфективен артритис, реактивен артритис ?)	<ul style="list-style-type: none"> • Анти-јерсинија, -салмонела, -кампилобактер антитела • PCR за хламидија и гонококи во урина • Анти-хламидија антитела (титарот останува висок долго по инфекцијата). PCR-се преферира поради супериорна сензитивност и специфичност
Д. Можност за појава на симптоми на зглобна инфекција во ендемски области на Лајмска болест или еритема мигранс. Pox –like exanthema	<ul style="list-style-type: none"> • Анти-Borrelia burgdorferi антитела (негативен резултат во рана фаза на болеста не исклучува Лајмска болест) • Alphavirus антитела (ако пациентот има исип, проследен со јадеж во лето и есен. • Антитела против парвовируси
Ѓ. Претходен фарингит со фебрилност (ревматска треска ?), шум на срце, миграторен полиартрит, нарушување во ЕКГ (ревматска треска?)	<ul style="list-style-type: none"> • Стрептококна култура од грло • ЕКГ • AST (се испитува ако постои сомневање за ревматска треска врз основа на клиничката слика, негативниот резултат зборува против ревматска треска) • Рентген на бело дробови
Е. Еритем при експозиција на сонце, Raupaud феномен (системски лупус еритематозус - СЛЕ)	<ul style="list-style-type: none"> • ANA (не се препорачува доколку мускулоскелетните симптоми се локализирани и не постојат општи симптоми)
Ж. Нарушување на крвната слика, силна ноќна болка (леукемија)	<ul style="list-style-type: none"> • Диференцијална крвна слика, тромбоцити • Рендгенографија на зглобови

ИНДИКАЦИИ ЗА ХОСПИТАЛИЗАЦИЈА

1. Ургентни хоспитализации

- **Фебрилен моноартритис** заради можна бактериска инфекција (постари пациенти може да се лекуваат во регионалните здравствени центри ако примерокот од синовијалната течност може да се испита прецизно).
  - Повозрасни пациенти може да бидат третирани во домовите за згрижување на стари лица доколку постои можност за тестирање на синовијалната течност.
- Тежок полиартрит, ако пациентот е фебрилен или во лоша општа состојба, особено ако показателите на инфламација се високи (CRP, СЕ).
- Клиничко сомнение за ревматска треска (види Табела 2, параграф Ѓ).
- Клиничко сомнение за малигном (патолошка крвна слика, јака ноќна болка) се третира како ургентен случај (сомнение за леукемија) или се решава во текот на наредниот работен ден.

2. Нормална хоспитална постапка

- Сомнение за серопозитивен ревматоиден артритис врз основа на направен позитивен тест за РФ.
  - Благ, но перзистентен серонегативен артритис:1-2 месеци по појавувањето на симптомите. Веднаш треба да се применат нестероидни антиинфламаторни лекови (НСАИЛ) и физикална терапија и да се следи текот на болеста.

3. Следниве состојби може да се лекуваат во примарната здравствена заштита:

- Сите транзиторни артрити.
- Благ реактивни артрити, чија етиологија е позната.
  - (Кај пациенти со хламидија-артритис и двајцата партнери земаат терапија со тетрациклини) кај јерсенија и салмонела артритис пациентите се лекуваат со ципрофлоксацин врз база на претходно земена бактериска култура на синовијална течност.
- Гихт
- Хидропс на коленото, предизвикан со физичка активност.
- Некои зглобови може да се третираат со интраартикуларни кортикостероиди, но со претходно исклучување на можна бактериска инфекција на зглобот (анализа на синовијална течност - негативна бактериска култура и ниски вредности на ЦРП кај моноартритис).

Автори: Tarani Helve

Article ID: ebm00438 (021.001)

© 2012 Duodecim Medical Publications Ltd

1. **EBM Guidelines, 14.11.2011, <http://www.ebm-guidelines.com>**
2. **Упатството треба да се ажурира на 4 години.**
3. **Предвидено е следно ажурирање до јуни 2015 година.**